

- Dyson, Kenneth H. F, 1980. *The State Tradition in Western Europe: A Study of an Idea and Institution*. Oxford: Oxford University Press.
- Payan, Tony, 2006. *Cops, Soldiers and Diplomats: Explaining Agency Behavior in the War on Drugs*. Lanham, MD: Lexington Books.
- Peters, B. Guy & Hoornbeek, John A, 2005. "The Problem of Policy Problems", p 77–105 in Eliadis, Pearl, Hill, Margaret M. & Howlett, Michael (eds.), *Designing Government: From Instruments to Governance*. Montreal: McGill/Queens University Press.
- Peters, B. Guy, Pierre, Jon & King, Desmond S, 2005. "The Politics of Path Dependency: Political Conflict in Historical Institutionalism", *Journal of Politics* 67(4), p 1275–1300.
- Sabatier, Paul A. & Jenkins-Smith, Hank C, 1993. *Policy Change and Learning: An Advocacy-Coalition Approach*. Boulder, CO: Westview Press.
- Salamon, Lester, (ed.) 2001. *Handbook of Policy Instruments*. New York: Oxford University Press.
- Schön, Donald A. & Rein, Martin, 1997. *Frame Reflection: Toward The Resolution Of Intractable Policy Controversies*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Stone, Deborah A, 1997. *Policy Paradox: The Art of Political Decision-Making*. New York: W. W. Norton.
- Streeck, Wolfgang & Thelen, Kathleen (eds), 2005. *Beyond Continuity: Institutional Change in Advanced Political Economies*. Oxford: Oxford University Press.
- True, James L, Jones, Bryan D. & Baumgartner, Frank R, 1999. "Punctuated-Equilibrium Theory: Explaining Stability and Change in American Politics", p. 97–116 in Sabatier, Paul A. (ed.), *Theories of the Policy Process*. Boulder, CO: Westview Press.

B. Guy Peters is Maurice Falk Professor of Government at the University of Pittsburgh and Professor of Comparative Governance at Zeppelin University, Friedrichshafen, Germany.

Johansson, Andreas, 2011. *Dissenting Democrats: Nation and Democracy in the Republic of Moldova*. Stockholm: Stockholm Studies in Politics 142; Södertörn Doctoral Dissertations 62; Södertörn Political Studies 9.

Anmälan av Bo Petersson.

Resumé

Andreas Johanssons avhandling behandlar det som ibland har benämnts som Europas mest okända land, nämligen Moldavien. Mera precist är han inriktad på relationen mellan nation och demokrati i landet mellan åren 1989 och 2009. Hos forskare som Rustow (1970) samt Linz och Stepan (1996) anges nationell enighet som en nyckelförutsättning för etablerande av demokrati. Det allra väsentligaste är att det finns en fundamental enighet om nationens gränser och att inga separatistiska anspråk riskerar att splittra. I Johanssons tolkning innebär enighetspostulatet att det finns ett folk som ser sig som ett nationellt kollektivt *vi*. Ett ifrågasättande av den nationella enigheten leder enligt författarens resonemang till att en stats demokratiseringssträvanden i praktiken omöjliggörs.

Här finns det dock forskare som hävdar att fallet Moldavien visar att antagandet inte håller; landet är så att säga humlan som flyger mot alla odds, trots att vingarna är för korta och kroppen för tjock och tung. Det är inte bara Rustows antaganden som fallet jävar utan även centrala resonemang inom moderniseringstraditionen såsom exempelvis representerade av Lipset (1959). Trots nationell splittring, svag ekonomisk utveckling och oförmåga att kontrollera det egna territoriet, har en demokratisering genomförts i Moldavien. Efter Estland, Lettland och Litauen framställs Moldavien emellanåt som den mest demokratiska av de post-sovjetiska staterna. Lucan Way (2002) har dock föreslagit att Moldavien inte är så mycket ett exempel på lyckad demokratisering som på misslyckad

autokratisering – delvis förklarad av nationell splittring. Denna *pluralism by default*, som Way valt att beteckna saken, erbjuder en annan, låt vara mindre upplyftande, förklaringsmodell till Moldaviens demokratisering. Grundantagandet är att eliterna egentligen eftersträvar ett auktoritärt styre men blockerar ut varandra och därför har misslyckats med att realisera sina föresatser. Med utgångspunkt i Rustows och Ways åtminstone delvis motsatta antaganden om den nationella enighetens roll och betingelser i demokratiseringsprocessen har Johansson formulerat sin grundläggande forskningsfråga: *Hur och varför har Moldavien, trots sin nationella splittring, lyckats uppnå förhållandevis höga demokratiska standards?* Denna fråga följs av två underordnande frågor: A) *Vilka effekter har Moldaviens nationella splittring på den politiska utvecklingen i allmänhet och demokratiseringen i synnerhet?* B) *Hur påverkar den nationella identiteten arten av politiskt stöd i Moldavien?* Här analyseras huruvida även andra faktorer än den nationella påverkar stödet från befolkningen.

I materialhänseende bygger Johanssons avhandling på en omfattande sekundärlitteratur, förutom på svenska, engelska och tyska även på ryska och moldaviska. Metodmässigt varierar täta, deskriptiva skildringar med, i ett kapitel, statistisk analys av enkätdata. Dessa är resultatet av en undersökning med 1100 respondenter genomförd redan under år 2003 och sedan uppföljd med korrespondensanalys.

Alla dessa utgångspunkter anges som sig bör i avhandlingens kapitel 1.

I kapitel 2 ges en tät historisk och socioekonomisk bakgrund till Moldaviens politiska utveckling. Här beskrivs landet från sin äldsta kända historia, och här återberättas hur det, likt andra europeiska länder belägna i gränsområden, under seklens lopp inlemmats i andra riken och imperier, först det ottomanska, sedan under namnet Bessarabien det tsarryska, varefter följde ett kort mellanspel som självständig stat 1917–1918, den första

erfarenheten av det slaget i modern tid. Den senare delen av kapitlet beskriver Moldaviens historia som sovjetrepublik, införlivandet med Rumänien under perioden 1941–44 och därefter dess återförande till statusen av sovjetrepublik vid andra världskrigets slut. Historieskrivningen sker fram till självständighetens uppnående 1991 i samband med Sovjetunionens sammanbrott. Infogat som det var i den sovjetiska arbetsfördelningen, där planerna drogs upp i det fjärran Moskva, var Moldavien lika lite som flertalet övriga sovjetrepubliker politiskt och ekonomiskt förberett på att självständigheten skulle komma så snabbt som skedde.

Kapitel 3 är det konceptuellt och teoretiskt viktigaste kapitlet i avhandlingen. Här gläntas på dörrar till stora och breda litteraturtraditioner, och en rad nyckelbegrepp presenteras, diskuteras och ställs i relation till varandra, såsom nation, etnisk grupp, nationell identitet och nationsbyggande, å ena sidan, samt demokrati, demokratisering, politiskt stöd och transition, å den andra. Litteraturredovisningen har en mera översiktlig än djuplodande och uttömmande karaktär. I detta kapitel läggs således den teoretiska grunden, eller snarare kanske man kan säga att här anges de begreppsliga noder som avhandlingen sedan relaterar till. Medan Johansson förhåller sig ganska fritt till kanon på nations- och nationalismområdet, bygger han sitt resonemang kring demokratinivåer på Robert Dahls (1971) polyarkibegrepp, vilket innebär fokus på demokratins institutioner såsom fria och rättvisa val och yttrande- och tryckfrihet. Beträffande politiskt stöd använder Johansson sig av Pippa Norris (1999) vidareutveckling av David Eastons (1965) modell, ordnad från den mest abstrakta formen av stöd (med bäring på den nationella gemenskapen) till den mest konkreta dito (stöd för partier som politiska aktörer). I fråga om transitionsforskningen försvarar Johansson förgrundsgestalter som Schmitter & Karl (1994) och Linz & Stepan (1996) mot den ofta förekommande beskyllningen om determinism i synen på

transitionens riktning och slutmål; detta stämmer helt enkelt inte överens med vad dessa författare skrev, menar han. Den i litteraturen ofta föreställda kopplingen mellan nation och demokrati blir även redogjord för och diskuterad här, och åter påpekas spänningen mellan Rustows (1970) och Ways (2002) utgångspunkter.

Kapitel 4 presenterar de etniska minoriteterna i Moldavien, i storleksordning ukrainare, ryssar, gagauzer, bulgarer, romer och judar. I ett centralt avsnitt presenteras också de moldaviska och rumänska nationalisterna, vilka gör anspråk på att företräda i princip samma etniska grupp, det vill säga den moldavisk- eller rumänsktalande befolkningen, men gör så med olika utgångspunkter, antingen att den moldaviska nationen utgör en unik kommunitet (moldavienism) eller att den snarare är en del av en rumänsk stornation (rumänism). Denna motsättning utgör det empiriska nav kring vilket avhandlingens analys snurrar.

Avhandlingens likaledes centrala kapitel 5 diskuterar fem perioder i det självständiga Moldaviens utveckling 1989–2009, inom vilka antingen moldavienism eller rumänism varit tongivande. I kapitlet beskrivs Folkfrontens upp- och nedgång vid tiden för den moldaviska statens tillblivelse, liksom gagauzernas separatistiska anspråk under självständighetens första år och, framför allt, de facto-delningen av landet 1992 då Transnistrien efter ett kort inbördeskrig proklamerade sin självständighet med ryskt militärt stöd. I kapitlet redovisas hur betydande motsättningar emellanåt kommit i dagen i moldavisk politik beträffande nationella symboler, historieskrivning i skolornas läroplaner och frågan om statsspråk, främst i vilken mån ryska ska tillerkännas officiell status vid sidan av moldaviska (eller om benämningen bör vara rumänska; en knepig fråga som författaren ganska ofta kommer in på). Huvuddragen i den moldaviska demokratiseringens knaggliga väg framåt klargörs i stort i detta kapitel. Fram till år 2000 angav konstitutionen att

presidenten skulle väljas direkt av folket; parlamentet och presidenten hade därtills balanserat varandra under hela 1990-talet. Efter en utdragen konflikt mellan president och parlament ändrades detta i legislaturens favör och presidenten skulle nu utses av parlamentet. När kommunistpartiet 2001 uppnådde egen kvalificerad majoritet i parlamentet försvann den tidigare hälsosamma maktindelningen mellan lagstiftande och exekutiv makt. Dock har under hela perioden valen varit fria, regelbundna och rimligt rättvisa.

I kapitel 6 gör Johansson en kvalitativt resonerande uppskattning av den moldaviska demokratins utveckling över tid med hjälp av några av de vanligaste demokratiindexen (Polity IV, Index of Democracy och några varianter av Freedom Houses index). Han gör även sin egen bedömning av tillståndet i den moldaviska demokratin genom att tillämpa Coppedge och Reineckes (1990) operationalisering av Dahls polyarkikriterier med avseende på fria och opartiska val, församlingsfrihet, yttrandefrihet och allmän rösträtt. Sammantaget ges en stundtals tämligen positiv, stundtals nedslående bild. Slutsatsen blir att en demokratisk konsolidering fortfarande är avlägsen trots att de formella institutionerna etablerats och inte på allvar ifrågasatts till formen. Demokratin är – med det uttryck som Johansson ofta citerar – fortfarande inte helt och hållet *the only game in town*.

I det sjunde kapitlet analyseras data insamlade i enkätundersökningen från 2003 vilka sedan alltså underkastats korrespondensanalys. Komponenterna för politiskt stöd, således inspirerade av Norris (1999; den nationella gemenskapen, regimprinciper, regimeffektivitet, regimens institutioner samt politiska aktörer) har kopplats till frågor i enkäten. Resultatet av analysen antyder enligt författaren att medborgarnas stöd för det politiska systemet i stort eller i dess delar inte låter sig härledas enbart till frågor om nationell eller etnisk identitet. I stället skönjer han skiljelinjer längs generationsgränser, stadslandsbygds-dimensioner och olika grader av

utbildning, vilka samtliga tycks ha ett större genomslag än nationell identitet.

Kapitel 8 är avhandlingens avslutande och uppsummerande kapitel. Johansson konstaterar att den politiska utvecklingen i Moldavien till stor del har påverkats av den splittrade nationella gemenskapen och att landets politiska partier ofta har formulerat sina budskap med utgångspunkt i nationell identitet. Ändå har alltså nationella och etniska identitetsfrågor inte tyckts spela någon framträdande roll i individernas vardagsliv.

Beträffande avhandlingens huvudfråga, hur och varför Moldavien, trots sin nationella splittring, lyckats uppnå förhållandevis goda demokratinivåer, konkluderar Johansson att det varit av betydande vikt hur institutionerna utformats. Han pekar på den bortfallna maktbalansen mellan parlament och president, vilken alltså utövade ett positivt inflytande i ett tidigt och formativt skede. Författaren ställer avslutningsvis frågan om Moldavien bör ses som en delad nation eller en nation som håller på att formeras. I anslutning till Rustow menar han att en gemensam nationell identitet och gemensamma uppfattningar om mål och medel för den politiska utvecklingen mycket riktigt tycks öka möjligheterna för demokratiseringssträvandena att nå framgång. Han är något mera avvaktande till den andre åberopade förgrundsgestalten i fråga om relationen mellan nation och demokrati, nämligen Way, vars *pluralism by default*-postulat enligt Johansson förlorar i kraft genom grundantagandet om eliternas auktoritära preferenser, vilka knappast låter sig bevisas eller beläggas.

Kritisk diskussion

Vid disputationen anförde jag, i enlighet med mitt uppdrag som fakultetsopponent, kritiska synpunkter i anslutning till bland annat följande huvudkluster: centrala begrepp och begreppsanvändning, framför allt av nation; det förutsatta sambandet mellan nation och demokrati; samt forskningsdesign, alternativa

upplägg och tolkningar. Min redogörelse enligt nedan kommer i huvudsak att följa denna disposition.

CENTRALA BEGREPP OCH BEGREPPSANVÄNDNING, FRAMFÖR ALLT AV "NATION"

Flera gånger i manuset noterar jag att den grundläggande distinktionen mellan stat och nation olyckligt nog inte upprätthålls. Enligt min mening är detta en följd av det mindre goda valet att definiera nationen som en politisk kommunitet (*political community*). Den starka betoningen av den politiska dimensionen på bekostnad av den socio-kulturella, idémässiga eller om man så vill identitetsbaserade gör att distinktionen mot statens politisk-legala ramverk blir svår att upprätthålla. Sammanblandningen av stat och nation blir närmast övertydlig på en del ställen i texten. Ett exempel härpå är när Johansson (s. 79) anför att "*If the nation manages to claim a certain territory, governs it and is recognized by other states in the international system as the legitimate holder of the land, then a nation-state exists*". Förutom att detta textställe skiljer sig från den vedertagna Buzanska förståelsen av nationalstat som en enhet där statens gränser sammanfaller med utsträckningen av den idémässiga tillhörigheten till en specifik nation (Buzan 1983), antyder det också att Johansson för nationen förutser ett antal politisk-legala funktioner som vanligtvis med fog tillskrivs staten, såsom att styra ett territorium och erkännas av andra stater.

Även om det finns fler aspekter av författarens användning av nationsbegreppet och relaterade begrepp som kan förtjäna att diskuteras (beträffande exempelvis nationalitet, nationsbyggande, kärnnation, etnicitet, folk vs. befolkning, *contested vs. consolidated nation*, et cetera) ska jag här nöja mig att ta upp ett ytterligare moment under denna rubrik. Distinktionen mellan etnisk och *civic nationalism*, där den förra framställs som den härkomstbaserade, onda och trångsynta, och den senare porträtteras som

den inkluderande, värderingsbaserade och godartade, är förvisso tämligen uttjatad och därtill ofta missvisande (se Brubaker 1999). Ändå används den så ofta i litteraturen att det är svårt att förbigå den. Johansson skriver visserligen att dikotomin är problematisk och därför inte bör tillämpas, men han tycks ändå implicit använda den, om inte annat så genom att flera gånger i texten framföra att nationstillhörigheten oftast, om än inte alltid, är etniskt grundad (t ex s. 76, 80). När han relativt tidigt i avhandlingen ska exemplifiera med en nationstillhörighet som inte bygger på etnisk grund väljer han att peka på Mauritius, och inte t ex USA, som annars kraftfullt hade kunnat vederlägga föreställningar såväl om den socialt grundade nationalismens marginella karaktär som om dess alltid gynnsamma effekter. Här hade en tydligare positionering och en mera konsekvent linje från författarens sida varit önskvärd.

DET FÖRUTSATTA SAMBANDET MELLAN NATION OCH DEMOKRATI

En huvudfråga hos Johansson är alltså sambandet mellan nation och demokrati. Här menar jag till att börja med att formuleringen i stället borde ha tagit sikte på sambandet mellan nationalism och demokrati; nationen kan knappast vara någon aktiv agent, medan däremot nationalismen och deras uttolkare förvisso är det. Med det sagt är de invändningar som jag har under denna punkt nära kopplade till bruket av nationsbegreppet. Problemet ligger åter i bestämningen av nationen som en politisk kommunitet: "Without a clearly defined citizenry that acts as members of and agrees on the boundaries of the same political community, possibilities for acceptance of the rules of the democratic political game grow slim", skriver Johansson (s. 32). Faran i att definiera nation som *political community* uppenbaras här; stat och nation flyter samman på ett sätt som gör dem praktiskt taget omöjliga att skilja åt.

Rustows postulat att det måste föreligga enighet om det nationella territoriets

gränser för att demokrati ska kunna uppnås utgör alltså en utgångspunkt för hela avhandlingen. Enligt Johanssons uttolkning talas det här om *nationens* gränser, inte *statens* (s. 71); men *political community* hos Rustow handlar såvitt jag kan förstå om en rätt minimalistisk enighet om gränserna; han talar inte om gemensam nationell identitet, utan för honom handlar politisk kommunitet om staten (1970: 350–352). När han talar om "national unity", "theory of nationhood", et cetera syftar han troligen, enligt ett på den tiden frekvent språkbruk, på staten, inte på nationen. När han närmar sig identitetsfrågor talar han i stället om "*issues of community*" såsom frågor som demokratier har att tampas med även i tillväxningsfasen. Jag menar att Johansson övertolkat Rustow; det är knappast helt rättvisande att åberopa denne i fråga om sambandet mellan nation (eller nationalism) och demokratiutveckling. Nationell enighet skulle man däremot kunna tala om, men det är något helt annat, och adjektivet syftar då troligen på staten.

På ett annat ställe har Johansson den lite olyckliga formuleringen "*If democracy is sought then there may be no major divergence regarding the nation. The cultural and political units need to be defined and in harmony in order to bring legitimacy to the elected representatives*" (s. 74). Ur allmänpolitiskt perspektiv ter sig detta som ett vanskligt argument; utanför nationalstaten skulle ingen harmoni vara möjlig, och utan ett idealt sammanfallande av stat och nation skulle vägen till demokrati vara svårframkomlig. Implikationen vore hårdraget att en demokratisk stat med flera nationer inte skulle kunna föreställas, liksom inte heller demokrati inom en entitet av t ex EU:s typ. Inget av dessa argument är särskilt aptitretande. I rättvisans namn ska det sägas att Johansson i slutet av avhandlingen distanserar sig från dylika tolkningar (s. 181), men den medvetenheten hade jag gärna sett uttryckt såväl tidigare som tydligare.

FORSKNINGSDESIGN, ALTERNATIVA UPPLÄGG OCH TOLKNINGAR

Beträffande avhandlingens andra huvudbegrepp, det vill säga demokrati, finns det en glidning i framställningen, så tillvida som författaren inledningsvis nämner Moldavien som ett framgångsrikt exempel på hur *demokrati*, mot svåra odds, etablerats i en förutvarande sovjetrepublik. Mot slutet, i samband med att författaren visat på skönhetsfläckarna i den moldaviska demokratiutvecklingen, blir det emellertid alltmera så att landet omtalas som ett exempel på framgångsrik *demokratisering*, vilket förstås är något helt annat (jfr s. 30–31, 33, 140). Humlan flyger, men kanske inte så mycket mer.

En annan invändning rör den korrespondensanalys, baserad på enkätundersökningen, som Johansson alltså företog redan 2003 då avhandlingsarbetet rimligen befann sig i ett mycket tidigt skede. När denna undersökning genomfördes förutsågs den förmodligen bli väsentligt mera central för avhandlingen än vad den sedan blev. Frågan infinner sig vilka växlar som egentligen nu kan dras på den, givet det faktum att undersökningen bara avser ett enda mättilfälle, som låg tidigt under undersökningsperioden och dessutom ägde rum under ett år då även enligt Johansson egentligen inget särskilt hände i moldavisk politik. Att upprepa enkätundersökningen och den följande korrespondensanalysen mot slutet av perioden hade förefallit vara ett rimligt alternativ för att öka användbarheten och relevansen av insamlade data. Resultatet har i stället blivit ett kapitel som visserligen innehåller i sig intressanta empiriska rön men där kapitlets plats i helheten inte framstår som självklar.

Vidare bör nämnas att polyarkibestämningarna som Johansson gör utifrån Coppedge och Reineckes (1990) operationalisering av Dahls (1971) kriterier känns ganska så godtyckliga. De bedömningar och resonemang som författaren gör är säkert helt rimliga i sig, men om jämförelsen godtas, känns det emellanåt som när rådvilla examinatorer

ska bedöma akademiska uppsatser som ligger i gränslandet mellan olika betyg. Frågan är om inte författaren kunnat göra dessa kvalitativa bedömningar utan att gömma sig bakom ett index, vilket möjligen här skett för att söka förläna iakttagelserna en till synes mera vetenskapligt rigorös skapnad. Jag tror att det hade ökat trovärdigheten på denna punkt.

Vid ett tillfälle beskriver Johansson splittningen i den moldaviska nationsuppfattningen på följande sätt: ”*For the time being, the core nation is being divided into two narratives*” (s. 101). Denna formulering tycks antyda vad som hade kunnat vara en lovande analytisk ingång. Här hade man mycket väl kunnat tänka sig en analys av den diskursiva kampen i Moldavien om hur den nationella berättelsen ska se ut, hur hegemoni eftersträvas och hur olika politiska eliter slåss om tolkningsföreträdet. Detta hade enligt min mening varit en mera framkomlig och lovande väg än att förlita sig på daterade enkätdata. Författaren hade då också sluppit att i analysen ständigt söka uttrycka hur det som han kallar kärnationen är uppsplittrad i två grupper, och hur en del av befolkningen är med i båda. Om inriktningen i stället hade varit på en narrativ analys med fokus på politiska eliters retorik inom den moldaviska nationen, hade upplägget blivit tydligare och utläggningarna mindre forcerade.

Det empiriska nav kring vilket analysen snurrar rör alltså motsättningen kring vad den moldaviska nationen är, huruvida det är en egen ”unik” nation eller om den egentligen är en del av den rumänska nationen. Johansson gör genomgående en stor poäng av denna kamp om tolkningarna och vilka implikationer den har haft för det självständiga Moldaviens politiska utveckling. En tanke som infinner sig, men som det egentligen aldrig gives något svar på i avhandlingen, är huruvida det har förekommit några seriösa försök att formera och legitimera en mera inkluderande, moldavisk nationell identitet, som erbjudit en tillhörighet för alla etniska grupper i landet, inklusive exempelvis ryssar,

ukrainare och gagauzer. I en sådan identitetskrets skulle inte det faktum huruvida man har eller inte har moldaviska/rumänska som förstaspråk ha varit någon identitetsmarkör. Den moldaviska nationsuppfattningen utgår just ifrån att deltagarna har moldaviska som förstaspråk; den moldaviska nationen tycks därför med den gamla dikotomins termer vara *ethnic* och *civic* på samma gång.

I moldavisk politik har de så kallade rumänisterna egentligen aldrig haft den exekutiva makten; denna har i stället genomgående innehafts av moldavienisterna. Det förefaller som om rumänisternas stora stund inföll under 1990-talets början då allting ändå flöt och nya förutsättningar rådde efter Sovjetunionens fall (Popa, 2011). Samtidigt skisserar ju Johansson en bild av en dikotomisk tvekamp mellan de båda polerna såsom bestämmande för politiken, men vad förklarar kampens varaktighet, då det egentligen tycks vara den ena grupperingen som har abonnerat på makten? En alternativ tolkning skulle kunna vara att det politiska skeendet har formats av tämligen pragmatiska hänsynstaganden rörande huruvida Moldavien bör fjärma sig från eller närma sig stormakten Ryssland. Konflikter om läroplaner och statsspråk påvisas förvisso i Johanssons analys, men i övrigt ser man inte så mycket som skulle underbygga att det nödvändigtvis är identitetskonflikter som driver det politiska skeendet. Hur vet vi att Johanssons tolkning är den rätta? Kanske utgör det tidiga 1990-talet bara en tillfällig avvikelse från mönstret? Kan inte klassiskt missnöje med de styrande bara för att de är just styrande vara en lika stark förklaringsfaktor? Den sovjetnostalgi som tycks blomstra i dåliga tider – ”det var bättre förr” – ryms i en sådan förklaringsmodell, medan sovjetnostalgikerna, vilka rimligtvis omfattar den etniska gruppen ryssar, kanske även ukrainare, däremot inte utan vidare passar in i det dikotoma schemat rumänister-moldavienister. Tvärtom funderar man över vart dessa stora etniska grupper, sorgfälligt redogjorda för i ett inledande kapitel, tar vägen i analysen.

Där finns det även andra element som är anmärkningsvärt frånvarande. Johansson refererar ofta till Moldavien som ”*a nation divided*”, och när jag började läsa avhandlingen trodde jag att detta syftade på att en del av landet, Transnistrien, sedan det korta inbördeskriget i början av 1990-talet är de facto-självständigt från Moldavien, avskärmat och med en betydande militär närvaro av ryska förband. Detta faktum att Transnistrien är separerat från det självständiga och på pappret folkrättsligt suveräna landet Moldavien och utgör en basering för utländsk trupp borde vara ett betydande nationellt trauma. Det hade varit rimligt att förvänta sig att det skulle vara ett tema kring vilken den nationella politiken kretsar, men när väl Transnistrien-frågan avhandlats i inledande kapitel försvinner den ur avhandlingens analys, och författarens täta beskrivning av moldavisk politik inriktas i stället på dispyter om läroplaner och statsspråk, vilka trots allt känns som epifenomen i sammanhanget. Transnistrien antar i analysen närmast karaktären av en elefant i vardagsrummet: påtaglig, pinsam och svår att tänka bort, men inte explicit berörd i samtalet.

Slutomdöme

Sammanfattningsvis utgör Andreas Johanssons avhandling en välskriven och gedigen produkt, som är inriktad på att ge en empiriskt tät beskrivning av ett i Sverige föga studerat land. Avhandlingen bidrar till att fylla en besvärande kunskapslucka. Författarens beläsenhet av relevant sekundärlitteratur, inte bara på standardspråken, utan även på ryska och moldaviska, är imponerande. Avhandlingen relaterar till breda litteraturtraditioner kring nation och nationsbyggande, demokrati och demokratisering med flera, men har inga teoriutvecklande ambitioner. Den är heller inte teoristyrd i egentlig mening, snarare orienterar författaren sin analys mot teoretiskt pregnanta begrepp. I bestämningen och användningen av dessa finns det emellanåt

en del glidningar och särskiljandet gentemot andra centrala begrepp hade ibland bort vara tydligare. Framför allt gäller detta nationsbegreppet och dess differentiering gentemot staten. Tveklöst överväger emellertid de positiva intrycken, och med sin avhandling ger Andreas Johansson ett värdefullt bidrag till studiet av samspelet mellan identitetsfrågor och demokratiutveckling i en post-sovjetisk kontext och även bortom denna. Jag hade stort utbyte av att läsa den.

Referenser

- Brubaker, Rogers, 1999. *Nationalism Reframed: Nationhood and the National Question in the New Europe*. New York: Cambridge University Press.
- Buzan, Barry, 1983. *People, States, and Fear: The National Security Problem in International Relations*, Brighton. Sussex: Wheatsheaf Books.
- Coppedge, Michael & Reinicke, Wolfgang H, 1990 "Measuring Polyarchy", *Studies in Contemporary International Development*, 25(1), s 51–72.
- Dahl, Robert A, 1971. *Polyarchy: Participation and Opposition*. New Haven: Yale University Press.
- Easton, David A, 1965. *A Systems Analysis of Political Life*. New York: John Wiley & Sons.
- Linz, Juan J. & Stepan, Alfred C, 1996. *Problems of Democratic Transition and Consolidation*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- Lipset, Seymour Martin, 1959. "Some Social Requisites of Democracy: Economic Development and Political Legitimacy", *The American Political Science Review*, 53(1), s 69–105.
- Norris, Pippa, 1999. (red.) *Critical Citizens: Global Support for Democratic Government*. New York: Oxford University Press.
- Popa, Gabriela, 2011. "State-Formation and Belonging in the Republic of Moldova: An Overview". Paper presenterat vid Centrum för Europaforskning, Lunds universitet 25 november 2011.
- Rustow, Dankwart A, 1970. "Transitions to Democracy: Toward a Dynamic Model", *Comparative Politics*, 2(3), s. 337–364.
- Schmitter, Philippe C. & Karl, Terry Lynn, 1994. "The Conceptual Travels of Transito-logists and Consolidologists: How Far to the East Should They Attempt to Go?", *Slavic Review*, 53(1), s. 173–185.
- Way, Lucan, 2002. "Pluralism by Default in Moldova", *Journal of Democracy*, 13(4), s. 127–141.

Bo Petersson är professor i statsvetenskap och IMER (internationell migration och etniska studier) vid Institutionen för globala politiska studier, Malmö högskola. E-post: bo.petersson@mah.se

Prenumerera på Statsvetenskaplig tidskrift!
www.statsvetenskapligtidskrift.se